

Projev předsedy vlády na Sněmu ČMKOS

Přeji hezké dopoledne a děkuji za pozvání na Vaše slavnostní zasedání.

Myslím, že je skutečně důvod si připomenout 25. výročí generální stávky z roku 1989, protože souhlasím s tím, co bylo řečeno. Právě generální stávka znamenala rozhodující slovo v tom, co se odehrávalo na konci roku 1989. Sice jsme demonstrovali na náměstích, počínaje pondělkem, které následovalo po pátku 17. listopadu 1989, a na náměstí chodilo stále více lidí, ale režim se neustále odvolával na to, že on tady má podporu zaměstnanců, že má podporu dělníků a že ti, kdo demonstrují, jsou vlastně jen zmatení lidé, kteří demonstrují pod vlivem nepravdivých a zkreslených informací, které dostali o tom, co se odehrálo na Národní třídě 17. listopadu. Samozřejmě nešlo už jen o Národní třídu 17. listopadu, ale šlo o nespokojenost, která se nahromadila s komunistickým režimem, který už mlel z posledního, představoval stagnaci a lidé už si s ním nespojovali žádná pozitivní očekávání do budoucna.

Byla to právě generální stávka, která jasně ukázala, že nynější režim už nemá podporu zaměstnanců, nemá podporu v podnicích a bylo evidentní, že komunistické straně nezbylo nic jiného, než aby odešla od moci a aby se dohodla na předání moci a na uspořádání svobodných voleb, které pak přišly v roce 1990. Od toho okamžiku se nemůžeme na nikoho vymlouvat. Rozhodujeme o své budoucnosti sami, rozhodujeme o ní v demokratickém procesu, máme takovou vládu, jakou si zasloužíme a máme budoucnost, jakou si zasloužíme jako český národ, jako Česká republika.

Výročí stojí za to a já děkuji vedení ČMKOS, že toto setkání uspořádalo. Rád bych se vyjádřil k několika věcem a nepochybně budu také reagovat na to, co uváděl váš předseda ve svém vystoupení, a dovoluji mi, abych připojil jednu věc, která souvisí s tím, co se stalo v roce 1989. Události v roce 1989 osvobodily nejen naši společnost, ale osvobodily také odbory. Odbory mohly konečně začít dělat na plno a svobodně to, co dělat mají, to znamená chránit zájmy zaměstnanců. Ale není tady jen role odborů, kterou mají ve firmách a která je nezastupitelná, je tady i role odborů na celostátní úrovni. Víím, že to v minulosti bylo často kritizováno, že tady byli politici, zejména pravicoví, konzervativní, kteří říkali: „Podívejte se, co vy se vlastně vůbec staráte o důchodovou reformu, o daně, fungování zdravotnictví, od toho jsou tady politické strany. Vy se starejte o to, jak to vypadá v jednotlivých firmách a podnicích“. Nemyslím si, že se role odborů dá redukovat pouze na zápas s podmínky toho kterého konkrétního zaměstnance ve firmě. Odbory hrají důležitou roli i na celostátní úrovni, právě pokud jde o celostátní politiky.

Právě o to jde, jak funguje stát, jak funguje demokracie a osobně jsem přesvědčen o tom, že žádná demokracie se dlouhodobě neudrží, pokud nemá silné sociální kořeny. Jestliže se v demokracii rozevírají sociální nůžky a rozevírají se způsobem, který se dříve nebo později stane pro většinu společnosti nepřijatelný, pak taková demokracie nevládne a už není schopna odolat útokům populistů, extrémistů, taková demokracie dlouhodobě nemůže fungovat. Tady je klíčová role odborů, přispívat k tomu, aby se sociální nůžky nerozevíraly způsobem, který by na konec ničil samotnou podstatu demokratického systému. Lidé, kteří jsou dlouhodobě bez práce, kteří dlouhodobě zápasí s existenčními problémy, nemají žádný důvod, aby chodili volit. Nemají žádný důvod, aby se ve volbách rozhodovali konstruktivním způsobem a buď nehlasují vůbec, nebo hlasují pro různé protestní formace, které velmi často pouze zneužívají občanů k tomu, aby získaly podíl na moci. Nejde jim o to, aby lidem pomohly, ale jen o to, aby získaly podíl na moci skrze populistické a protestní programy. Proto jsou důležité sociální kořeny demokracie a chci poděkovat odborům v České republice, že k tomu 25 let velmi výrazným způsobem přispívaly.

Samozřejmě to není vůbec jednoduchá situace, to vám nemusím vyprávět. Odbory se osvobodily, osvobodila se společnost. Říkáme, že máme svobodu a demokracii, ale pokud se podíváme na to, jestli se lidé bojí, nebo nebojí angažovat v odborech, tak si na to můžeme bohužel 25 let po roce 1989 odpovědět, že se u nás lidé velmi často bojí angažovat se v odborech. Ačkoliv máme formálně svobodnou a demokratickou společnost, tak tomu tak je, protože je tady ekonomický tlak. Už tady není politický tlak, jako byl před rokem 1989, ale vystřídal ho tlak ekonomický. A já se ptám, jestli velmi

často nemá ještě horší důsledky, než mívál v minulosti tlak politický. Bohužel velmi často to tak je. Je to paradox. Je strašně důležité, aby představitelé vlády, představitelé státu a ústavní činitelé zdůrazňovali, že právo organizovat se svobodně v odborech je jedno z klíčových práv. Chtěl bych to také připomenout 25 let po roce 1989. Je to jedno z klíčových práv, které jsme získali díky tomu, že se lidé postavili proti totalitnímu režimu. To je věc, na kterou není možné zapomínat.

Když jsem se stal ministrem financí, tak jsem vstoupil do odborů na ministerstvu financí. Ne proto, že bych chtěl ovlivňovat, aby byly hodní na vedení ministerstva financí, ale proto, že jsem chtěl dát signál, že je správné a v pořádku, pokud se lidé v odborech angažují. Jsem rád, že mě před několika dny informovali, a skutečně to není žádný můj podíl, nijak jsem se v tom neangažoval, že na Úřadu vlády, což je jedno z centrálních státních úřadů, vznikla odborová organizace. Řadu let tam nebyla. Slyšel jsem, když jsem se na to ptal, že byly tlaky, aby odborová organizace na Úřadu vlády nebyla. Nyní už tam je. Možná mi časem zkazí radost v rámci kolektivního vyjednávání, ale to se nedá nic dělat. Tak je to v pořádku. Je důležité, abychom poukazovali na to, že lidé mají i toto právo, že je strašně důležité, aby odbory byly schopny rozšiřovat svoji činnost, aby byly schopny zakořenit i v nových podnicích, v nových investicích, které přichází do České republiky, i v menších a středních firmách, kde dnes odbory nepotkáte. Velmi často je tam nepotkáte, protože si lidé říkají: „Mohlo by mi to uškodit u zaměstnavatele, mohlo by mi to uškodit v kariérním růstu, koneckonců budu se starat o sebe, o svoji rodinu, nebudu se starat o ostatní, ať se o sebe postarají sami“. Tohle je věc, kterou jsem také chtěl připomenout k výročí 25 let, abychom se jenom nepoplácávali po ramenou, jak nám jde všechno dobře a jak máme svobodu a demokracii úplně ve všem.

Třetí poznámka se týká sociálního dialogu. Děkuji předsedovi Středulovi, že to zmínil ve svém projevu. Je to skutečně jedna z věcí, na kterých mi velmi záleží, aby naše vláda vedla poctivý sociální dialog. Udělali jsme setkání s regionálními tripartitami, chceme se s nimi setkávat každý rok, abychom zdůraznili, že sociální dialog by se měl vést i na regionální úrovni. Chceme se také sejít se slovenskou tripartitou a takové setkání se už připravuje. Chceme maximálně zdůraznit, že sociální dialog je něco, co k fungování státu patří, a že ho vláda musí brát vážně. Budu se snažit, aby nadále v dalších měsících platilo to, co platilo v minulých deseti měsících. Nestavíme sociální partnery a odbory před hotovou věc. Není to „berte-neberte“, není to „dáváme vám to na vědomí“, „říkejte si, co chcete, ale my jsme to už udělali“. To byly postupy, které se tady volily v minulých letech, že se věci dávaly na vědomí a předhazovaly s tím, že už nebyla žádná šance je měnit. Mohli jste kritizovat, ale nemohli jste cokoliv změnit.

Takovéto metody já jako předseda vlády uplatňovat nechci. Věřím, že sociální dialog bude pokračovat, i když nás nečekají jednoduchá témata. Čeká nás debata o energetické koncepci naší země nebo debata o legislativních změnách, které jsou před námi. Chci také slíbit jednu věc. Nechceme být vládou, která jenom moderuje, co se děje, nebo hasí požáry, které přichází. A že jich přichází řada. Nechci se vyjadřovat k zahraničním událostem, ale svět se nestal bezpečnějším místem, a bohužel krizových míst a rizik přibývá. Chci, aby vláda byla aktivní, aby byla aktivní v ekonomice, aby využila všechny nástroje, které má k dispozici proto, aby ekonomika rostla.

Když ekonomika roste, tak je v pořádku, že se na růstu spravedlivě podílejí všichni. I pokud jde o benefity. A to je problém, se kterým se setkáváme. Není to problém jen České republiky. Řekli by vám to i odboráři v Německu nebo ve Francii. Problém je v tom, že v posledních letech pokud byl růst, rostly zisky firem, ale nerostly platy zaměstnanců. Nůžky se tam rozevírají a rozevíraly se i v minulých letech. Je velmi důležité, pokud máme hospodářský růst, vysílat jako vláda jasné signály do ekonomiky, že mají růst i platy. Proto jsme zvýšili minimální mzdu. Nejen proto, že řadu let byla zmrazena a že se dostala na úroveň, která byla zcela nedůstojná, ale i proto, že jsme chtěli vyslat signál do reálné ekonomiky. Pokud ekonomika roste, je v pořádku, pokud se o benefity podělí i zaměstnanci. Proto jsme zvedli platy zaměstnanců veřejného sektoru. Nejen proto, že byly roky zmražené, ale proto, že jsme chtěli vyslat pozitivní signál do ekonomiky, že pokud ekonomika roste, je možnost a čas na realistický růst reálných mezd. Když jsem mluvil o tom, že vláda chce být aktivní, tak nejde jen o otázku platů, ale jde také o investice do ekonomiky, o zrychlení výstavby infrastruktury, o skutečně silnou proexportní politiku a využíváme každé příležitosti, abychom vozili zaměstnavatele, dělali diplomatické mise, aby vláda byla skutečně aktivní v získávání nových trhů a abychom jenom pasivně nepřehlíželi tomu, jak se česká ekonomika vyvíjí.

Když jsem mluvil o tom, že chceme být aktivní, tak tím mám na mysli také nápravu chyb. Tím se vracím k vystoupení vašeho pana předsedy Středuly. Vyčetl mi některé věci a jsem rád, že to nejsou věci, které by udělala současná vláda, ale jsou to věci, které jsme ještě nestihli napravit po vládách minulých. Asi vám nemusím vysvětlovat, že se všechno nedá udělat naráz a hned a také, což je objektivní fakt, na všechno nemáme většinu v parlamentu. Jsem rád, že se nám podařilo sestavit vládu, která má program, který odbory mohly podpořit. Jsem rád, že jsme připravili rozpočet, který mohly jak odbory, tak zaměstnavatelé podpořit. To znamená, že v klíčových otázkách není sporu o tom, že by vláda zhoršovala svoji politikou postavení zaměstnanců, které zastupujete a které hájíte. O tom není sporu. Spor je o tom, jak rychle máme postavení zaměstnanců zlepšovat. Jak rychle a v jakém rozsahu máme napravovat chyby, které tady udělaly pravicové vlády, které bohužel dostaly tolik hlasů, že mohly například zřítit druhý pilíř v rámci důchodové reformy. Dostaly kdysi tolik hlasů, že mohly zavést poplatky ve zdravotnictví. Snažíme se věci měnit, ale jsme také odkázáni na koaliční dohodu, jsme odkázáni na koaliční kompromisy s politickými stranami, které třeba věci vidí o něco odlišněji, než je vidí odbory. Neznačená to ale, že bych chtěl věci, o kterých mluvil pan předseda Středula, jakýmkoliv způsobem bagatelizovat, nebo že bych je chtěl dokonce ignorovat. To v žádném případě. Máme tady problém zastoupení zaměstnanců v dozorčích radách firem. To opět nezpůsobila současná vláda, ale občanský zákoník, proti kterému jsem vždy hlasoval. Zákoník začal platit a setkáváme se s tím, že zaměstnanci jsou vytěsňováni z dozorčích rad firem. Je potřeba se vrátit k tomu, abychom změnili legislativní úpravu, aby zaměstnanci opět své zastoupení v dozorčích radách firem získali. Udělejme změnu zákona, vraťme se k tomu na jednání tripartity. Pokud odbory budou vyvíjet tlak tímto směrem, jsem jednoznačně připraven jako předseda vlády takovéto řešení podpořit.

Totéž se týká nemocenské v prvních třech dnech nemoci. Nejsem spokojený s tím, že není nemocenská v prvních třech dnech nemoci. Je potřeba, abychom toto téma znovu otevřeli na tripartitě, abychom vedli dialog se zaměstnavateli, hledali řešení, které bude pro zaměstnavatele i pro pravicovější část vládní koalice přijatelné, abychom se byli schopni k proplácení alespoň části nemocenské v prvních třech dnech nemoci vrátit. Totéž se týká i dalších oblastí. Byl bych rád, kdyby minimální mzda rostla také v příštích letech. Teď se nám podařilo prosadit růst 700 korun, ale je potřeba, aby rostla každý rok, protože je nutné zvýšit motivaci lidí, kteří pracují. Teď o tom vedeme debatu, vedeme debatu i v politické straně. Jestli by nebylo lepší peníze, které máme k dispozici, a které by mohly jít na plošné zvýšení sociálních dávek, použít na aktivní politiku zaměstnanosti. Jestli by skutečně nebylo lepší, aby několik let stagnovaly základní sociální dávky a rychleji rostla minimální mzda, aby se vyplatilo pracovat. Protože když se setkávám s lidmi, kteří pracují na úřadech práce, a teď nemyslím ředitele, myslím lidi, kteří sedí na přepážkách a jsou kontaktními pracovníky, tak mi říkají: „Je příliš malý rozdíl mezi tím, co si člověk v naší zemi vydělá, a mezitím, co dostane, když je doma“. To je v řadě regionů realita a je to absolutně špatně. Jsem přesvědčen, že je to špatně a musíme s tím něco udělat. Proto vedeme debatu o tom, jaké má být tempo zvyšování sociálních dávek, existenčního minima a jaké má být tempo zvyšování minimální mzdy. Jsem přesvědčen, že minimální mzda musí růst rychleji, než jakékoliv plošné zvyšování dávek. Nenavrhuji a nebudu nikdy podporovat, abychom snížili stávající sociální standardy, ale když se bavíme o tempu jejich zvyšování, tak bych byl mnohem raději, kdyby peníze šly na veřejně prospěšné práce, než do sociálních dávek, které jdou plošně i lidem, kteří mají tendenci se práci vyhýbat.

Poslední věc, kterou bych chtěl říci, je, že nikdo nemá patent na rozum, ani vláda. Máme vládní program, máme mandát od voličů, máme většinu v parlamentu. Doufám, že vláda bude stabilní, protože naše země stabilitu potřebuje. Také nemám rád mediální spory mezi ministry. To je věc, která zbytečně podlamuje stabilitu vlády a snižuje její kredit. Snažíme se věci řešit v rámci koalice, ale moje zkušenost je taková, že když bude vláda nestabilní, když věci nebudou fungovat, tak jediný, kdo na tom vydělá, jsou nejrozumnější zájmové ekonomické skupiny, které byly zvyklé si přikrádat ve veřejném sektoru.

Když nebude vláda stabilní a nebude schopná dělat koncepční rozhodnutí, včetně transparentního zadávání veřejných zakázek, včetně kroků, které povedou ke zveřejňování smluv, a dalších koncepčních rozhodnutí, když tady bude šance, aby ministři měli alespoň elementární čas, aby udělali pořádek ve svých rezortech, tak tyto pijavice, které byly přísáté na veřejném sektoru, odpadnou. Pokud tady bude nestabilita, budou se vlády střídát, tak to bude vypadat úplně stejně, jako jsme to na ministerstvech našli. Různé podivné zakázky, různé podivné šachty, různé podivné poradenské smlouvy. Řada lidí si zvykla na to, že stát je dojná kráva a že díky politickým nebo ekonomickým konexím z toho státu získávají finanční prostředky. To, co si přejí ze všeho nejvíce, je politická nestabilita, protože v tom

zmatku by se v těchto praktikách dalo velice dobře pokračovat. Přál bych České republice politickou stabilitu. Chtěl bych jasně deklarovat, že stojím o vedení sociálního dialogu. Stojím o to, abychom si věci říkali na rovinu, abychom si je nemalovali na růžovo, protože když jsou potom lidé v ulicích, tak je pozdě. Je potřeba si to říci jasně. Děkuji i za jasné stanovisko k návrhu růstu platů ústavních činitelů. Myslím si totiž to samé. Není možné vysvětlit lidem v situaci, kdy se platy ve veřejném sektoru zvyšují o 3,5 %, že si ústavní činitelé zvýší platy o 14%. V rámci politického jednání budu prosazovat, abychom se drželi nárůstu, který je ve veřejném sektoru. Opět je potřeba si tyto věci říct, protože Poslanecká sněmovna je někdy skleník a věci tam vypadají jinak, než vypadají z úrovně běžného občana. Zpětná vazba, kterou jsme v tomto případě získali od odborů, je na místě. Chci požádat, abychom takovouto zpětnou vazbu jako vláda a jako politické strany dostávaly i v příštích letech.

Děkuji za možnost tady dnes vystoupit a reagovat alespoň na něco, co tady řekl váš předseda. Pokud jsem něco z toho zapomněl, tak budeme mít příležitost na jednání tripartity, abychom se k tomu vrátili. Chci poděkovat za uplynulých deset měsíců za velmi konstruktivní spolupráci, která byla ze strany odborů ve prospěch České republiky a ve prospěch politické stability. Už jsem vám možná částečně vysvětlil, proč mimo jiné politickou stabilitu v naší zemi potřebujeme. Ještě jednou děkuji a oceňuji, co odbory udělaly pro českou demokracii nejenom v listopadu 1989, ale i v uplynulých 25 letech.

Bohuslav Sobotka, předseda vlády ČR